

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

19. De forma baptismi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

aliud petat necessitas, vel honestas. Necessitas quidem, ut in loco, ubi est trina, vel vna immersio, cum est periculum nocenti infantis, potest aspergi, vel pauca aqua suffundi. Honestas, ut, si adultus est, non debet immergi, sed sufficit effusio. Attende tamen, quod debet esse caput, nisi urgeat necessitas. Cum enim puer in ventre matris periclitatur, & emisit manum, vel pedem, potest baptizari in illa parte, & hoc est probabilius, licet aliqui dicant, illum non posse baptizari. S. Tho. 3. p. q. 68. art. 11. tenet quod potest; tamē, si vivit, est denuo sub conditione baptizandus, licet probabile sit, quod non oporteat rebaptizari, ut alij sentiunt, quos citat Siluest. ver. bapt. §. 1. Nota etiam, quod debet esse ablutio, id est: actus ex se ordinatus ad abluionem. Vnde qui puerum morientem projicit in puteum profundum, ut baptizetur, quamvis suffocaretur, quia non potest ab aqua extrahi, iste non baptizat, sed occidit, peccatq; mortaliter, & est irregularis, ut dicit Siluest. loco citato, §. 10. contra aliquos: non enim ille est actus abluendi. Potest autem in illo casu vestem extendere, ut aquam ebibat, & postea expressione baptizare, vel puerum in cistella positum chorda vsque ad aquam dimittere & extrahere. Quod si hæc non possunt fieri, iudicandum est de hoc, ac si omnino deesset aqua. Nota rursus, quod aqua debet tangere corpus, vel partem. Vnde in ventre non potest puer baptizari aqua superiniecta matri. Nec similiter potest aliquis intra corium inclusus baptizari. Sufficeret, ut dicit Soto, quod aqua caderet super capillos capitis, licet non ita penetraret, ut cutem ipsam attingeret. Hæc igitur est vtraq; materia Baptismi.

De forma Baptismi.

CAPVT XIX.

Baptismi forma sunt verba, quæ simul cum abluione proferuntur. Hæc autem triplex est.

Vna secundum Latinam Ecclesiam.

Altera secundum Græcam.

Tertia, quia uti opus est in baptismo dubio, cum, puta, aliquid est dubium, an baptizandus aliàs esset baptizatus. Non autem intelligendum, quod triplex sit formæ substantia: vna enim est, sed varius exprimendi modus.

Græcorum forma est, *Baptize ut seruus Christi, talis, con-*
mendo nomen eius, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
 Latinoꝝ vero forma est, *Ego te baptizo in nomine Patris, &*
Filij, & Spiritus sancti, Amen. Et baptizandi sub dubio, est: *Si*
baptizatus, non te reb. pizo, sed si non es baptizatus, ego te baptizo, &c.
 Quamuis, credo, sufficeret ista vltima, si non es baptizatus, &c.
 Est autem in omni forma obseruandum, vt simul sit cum ipsa
 materia. Nec enim prius verba, quam materia adhibeatur,
 sunt proferenda, nec etiam post. Vnde, qui post aquæ effusio-
 nem verba subiungeret, vel ante proferret, non baptizaret,
 quamuis non sit necessaria mathematica, vel physica simi-
 litas, vt in eodem instanti materia, & forma incipiant, sed et
 moralis similitudo. Vnde licet post vnā vocem emissam aqua
 infunderetur, vel ante, non esset inconueniens. Est autem et
 ca has formas aduertendum, quod non debent villo modo va-
 riri, sed integrè seruari, alias ex negligentia variare, vel con-
 sulto, peccatum est graue. Non tamen ob id omnis variatio
 impedit formā, quo minus verum faciat baptismum; aliquid
 enim impedit, aliquando non: pro quo, hoc est generaliter
 aduertendum, quod quoties mutatur sensus verborum pos-
 tortum, tunc non est forma, & consequenter nec baptismus;
 vt si quis alia quadam sententia, vel ordine vellet baptizare,
 non est baptismus. In particulari aduertendum est, esse sex mu-
 tationum species. Est enim subtractio verborum, additio, va-
 riatio, transpositio, corruptio, interruptio, quas singulas ex-
 plicare oportet. Explicabimus autem in Latina forma, quæ in
 vsu nostro est, continetur autem his versibus:

Nil forme demas, nil ponas, nil variabis.

Transmutare caue, corrumpere, verba morari.

In primis, non quælibet subtractio verborum in illa for-
 ma aufert baptismum, quamuis vnū auferre verbum absq; cau-
 sa, sit peccatum graue, in primis illa duo verba, *Ego, Amen,* nō
 sunt de necessitate, quāuis prætermittere peccatum esset, ma-
 ximè illud, *Ego* nam, *Amen,* non in omnibus Ecclesijs est vsus
 vbi autem vsus est illud proferēdi, non est prætermittendum.
 Si præmittatur, non aufertur forma. Pronomen, *Te,* necessa-
 rium est ita, vt qui tantum diceret, *baptizo,* non baptizaret. Re-
 liqua verba necessaria sunt, adeo quod auferre nomen vnus
 personæ, non esset baptismus. Similiter auferre præpositionē,
In. Aliqui volunt, quod illud, *&*, sit necessarium, sed non puto

ra esse: nam latine non aufertur sensus, quamuis subtrahatur
 illa copula. Additio etiam aliquando aufert, aliquando non
 aufert formam: quando additur aliquid repugnans fidei, quæ ex-
 primitur in illis verbis, non valet: ut si Arrianus diceret: *Baptizo*
te in nomine Patris maioris, & Filij minoris, & Spiritus sancti, non
 baptizaret. Quod si nihil est contrarium fidei Trinitatis quod
 apponitur, forma valet, ut si diceret: *Ego indignus minister te ba-*
pizzo in nomine Patris omnipotentis, & Filij unigeniti, & Spiritus
sancti ab utroque procedentis, vera est forma: ista tamen nullo mo-
 do verbis sacramentorum miscenda, sed pure recitanda sunt.
 Verborum varietas multiplex est, non tamen omnis impedit.
 In primis, quantum ad idioma, non impeditur forma, si Hi-
 spano, vel Germano, vel Italico, vel quouis idiomate dicatur,
 dum idem retineatur sensus. Immo melius facerent isti, qui
 in necessitate baptizant, si nativo sermone proferrent: cum e-
 nim ignari sint lingue Latine, ridiculas voces emittunt. In ba-
 ptismo tamen solenni, omnes Latini Latino sermone uti de-
 bent. Alia est variatio inter sermonem Latinum: in primis, si
 loco illius, *Ego*, dicat, *vos*, ratione dignitatis, sicut Episcopi so-
 lent loqui, baptizatus est. Similiter si, *Te*, mutet in, *vos*, vel in
vestram dominationem, vel in nomen ipsius baptizandi, valet for-
 ma. Similiter, si verbum eadem causa mutet in plurale, *baptiza-*
mus, aut mutet in passivum, *baptizetur a me*, etiam valet; aut si lo-
 co illius verbi, *baptizo*, dicat *abluo*, vel *lauo*, vel *immergo*, vel *aqua*
tergo, vel quid simile. At si dicat in nominibus Patris, &c. non
 valet baptismus: nam nomen ibi fidem, veritatem, potestatem,
 maiestatem, inuocationem significat, quæ vnum sunt in tribus
 personis. Nec etiam valet; si loco, *nomine*, dicat, *fide*, vel *virtute*,
 quia plus significat *nomen*: posset quidem dicere, *In nomine Pa-*
tris, in nomine Filij, & in nomine Spiritus sancti. Similiter non va-
 leret, si diceret, *In nomine Trinitatis*, & non exprimeret personas:
 vel si diceret, *In nomine Christi*: nam si Apostoli vni sunt hæc
 forma, id fuit ex peculiari reuelatione Spiritus sancti, ad im-
 primendum nomen Christi in cordibus fidelium incipientium;
 modo non licet absque tali reuelatione, nec esset baptismus, &
 hoc puto probabilius. Similiter non valet, si mutantur nomi-
 na personarum, & dicatur: *In nomine genitoris, geniti, & proceden-*
tis ab utroque. Et hæc est communis sententia, licet aliqui dicant
 valere. In retamen ita graui securior est sententia communis.
 Tamen dici posset, *In nomine Patris, Christi, & Spiritus sancti*. Hæc
 de variatione.

Circa transpositionem notandum est, quod quoties *in* idem manet, non auferit transpositio verborum formam. Unde si quis dicat, *In nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti ego te baptizo, Amen.* vel si dicat, *In nomine Patris ego te baptizo, & Filij, & Spiritus sancti.* vel si dicat, ordine personarum mutato, *Ego te baptizo in nomine Filij, & Patris, et Spiritus sancti,* dum non intendat errorem inducere contra fidem, baptismus est. Tanta tamen posset esse in aliquibus formis transpositio, ut sensus auferretur, & tunc non valeret.

Circa corruptionem, quæ in pronuntiatione consistit, si tanta sit, ut penitus verborum significatio eadem non appareat secundum communem intelligendi modum, non est in forma, at si non sit tanta, siue ex ignorantia, siue ex malitia faciat, dummodo seruetur debita intentio, non ob id forma perit. Unde approbatur illa forma dicta à quodam ignorante, *Ego te baptizo in nomine Patria, Filia, & Spiritua sancta.* Ita approbavit Zacharias Papa, capit. retulerunt, de consecrat. d. 4. Hic fit, ut cum in forma non sit integra pronuntiatione, non ob id sit repetenda, ut si loco M. profertur N. vel subtrahatur littera, dicendo, *Ego te absoluo,* vel *assoluo te,* vel quid simile, pro, *Ego te absoluo.*

Circa interruptionem etiam notandum est, quod cum est tanta mora interposita, ut iam sit notabilis, est repetenda ex integro forma; at si quis spueri gratia non continuauit formam, non est opus repetere. Hæc omnia, quæ dicimus de forma baptismi, etiã de alijs sacramentorum formis sunt intelligenda, & etiam de Græcorum forma. Valeret enim, si diceret, *Ego te baptizo seruum Christi,* vel etiam *Christus baptizat hunc seruum suum:* nam Græci ita intelligunt, cum dicunt, *baptizetur seruus Christi,* scilicet, à Christo: similiter in alijs, quæ diximus; maxime enim seruandus est sensus. Vnum tamen hic notandum est, quod si quis Latinus baptizaret in forma Græca, verè baptizaret, & hoc est probabilius, licet alij id negent, tamen peccaret, non seruans morem, & præceptum suæ Ecclesiæ. Est etiam obseruandum, quod in forma Latina plura exprimentur, quam in forma Græca: nam in forma Latina exprimitur causa principalis baptismi, S. Trinitas, & similiter eadem inuocatur. Exprimitur suscipiens baptismum, & minister, & actus ipse baptismi. At Græci ministrum subtrahunt, forsitan ad tollendum eorum errorem, qui putabant ministrum esse causam principalem, quos reprehendit Paulus. Dicebant enim: *Ego sum Paulus,*

ego sum Apollo. Præterea Latinus utitur indicatiuo, ad exprimendam præsentialitatem effectus, Græci, deprecatiuo, ad significandum, quod à Deo est communicanda gratia. Rursus, Latinus utitur secunda persona, quia aures spirituales considerat in baptizato; at Græcus tertia persona, utens, illorum baptizatorum nomine, quia non semper corporaliter audiunt: Græci tamen, si intentionem debitam habeant, verè in sua baptizant forma.

De ministrante baptismum.

CAPVT XX.

Vltra materiam, & formam sacramenti, necessarius est minister conferens. Hic autem non potest esse vnus respectu sui ipsius minister, quia tunc veritas formæ non consisteret: non enim verum esset dicere, *Ego te baptizo*. Est autem duplex minister, vnus necessitatis, alter ex officio. Minister ex officio tantum est Sacerdos, & non omnis, sed Curatus, seu Parochus; adeoque peccaret, qui extra necessitatem baptizaret, nisi Parochus esset: & si laicus esset, fieret irregularis, vt habetur cap. i. de clerico non ordinato ministrante: hæc tamen irregularitas est intelligenda, si solenniter baptizet. Vnde non bene Siluester verbo, baptismus, 3. §. i. vniuersaliter est loquutus. Minister necessitatis adhuc duplex est, vnus secundum legem ordinariam Dei.

Alter est secundum supernaturalem Dei ordinationem. Hic posterior est Angelus, aut anima extra corpus, qui ex diuina voluntate possunt baptizare, non tamen secundum communem Dei legem. Vnde, nisi constet esse bonum Angelum, vel animam sanctam, non est baptismus censendus; secus si boni sint: tunc enim voluntate diuina fecisse credendum est. Minister verò secundum communem Dei legem, est homo cuiusque sexus, siue vir, siue foemina, siue hermaphroditus; cuiusque ætatis, siue puer, habens tamen vsum rationis, siue iuuenis, siue senex; cuiusque status, siue laicus, siue ecclesiasticus; cuiusque conditionis, siue seruus, siue liber; cuiusque vite, siue Iudæus, siue Paganus, siue alius quiuis infidelis; cuiusque moris, siue peccator, siue non; siue præcisus ab Ecclesia, siue non: omnes isti possunt baptizare. Tamen in